

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2019-5-1>

УДК 338.24:332.146:(330.837+34)(477)

JEL R58

І. Р. Залуцький

кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу просторового розвитку

ДУ «Інститут регіональних досліджень

імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів

e-mail: zalutskij.ivan@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3652-1145>

**ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ
СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ**

Здійснено аналіз наукових підходів до трактування дефініції «смарт-спеціалізація». Досліджено специфіку впровадження смарт-спеціалізації в Європейському Союзі. Головною метою смарт-спеціалізації в ЄС є підтримка економічного зростання та трансформації до економіки знань, враховуючи суспільні виклики та умови, характерні для держав-членів ЄС та їх регіонів. Національні / регіональні інноваційні стратегії для смарт-спеціалізації RIS3 мають базуватись на чотирьох «Cs» принципах смарт-спеціалізації: жорсткий відбір і критична маса (*Tough Choices and Critical mass*); конкурентна перевага (*Competitive Advantage*); включення та кластери (*Connectivity and Clusters*); спільне керівництво (*Collaborative Leadership*). Методологічно принциповим є акцент на «процес відкриття підприємництва», який включає, крім державного управління, участь підприємців, дослідників та інших соціально-економічних груп, залучення громадянського суспільства в ролі користувача інновацій. Стратегії RIS3 є сучасним, інтегрованим та орієнтованим на місця унікальним інструментом політики економічної трансформації. Законами України не передбачено імплементації європейських підходів до смарт-спеціалізації та поширення європейської кластерної політики. В Україні лише підзаконними актами з листопада 2018 р. регламентовано обов'язковість впровадження засад смарт-спеціалізації у межах розроблення регіональних стратегій розвитку, тобто на регіональному рівні. Розкрито специфіку, протиріччя та проблеми урядового механізму смарт-спеціалізації щодо його системного впровадження на державному, регіональному та місцевому рівнях. Аргументовано наявність ризиків несистемності впровадження засад смарт-спеціалізації при стратегічному плануванні регіонального розвитку та подальшої стагнації процесу інноваційної трансформації регіональних секторів економіки. Обґрунтовано необхідність визначення Законом України «Про інноваційну діяльність» дефініції «смарт-спеціалізація» як інноваційного підходу, що передбачає реалізацію унікального поєднання документами державного планування конкурентних переваг відповідної території та розвитку інноваційної діяльності. Для системної реалізації стратегічного планування регіонального розвитку в Україні на засадах смарт-спеціалізації запропоновано внести зміни до низки законів.

Ключові слова: смарт-спеціалізація, засади смарт-спеціалізації, інноваційний розвиток, стратегія розвитку.

Zalutskyy I. INSTITUTIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF SMART SPECIALIZATION IMPLEMENTING IN UKRAINE

The article analyzes scientific approaches to the interpretation of the concept «smart-specialization». It investigates the specifics of smart specialization in the European Union (EU). National/regional innovation strategies for smart specialization RIS3 must be based on four «Cs» smart specialization principles – *Tough Choices and Critical mass*; *Competitive Advantage*; *Connectivity and Clusters*; *Collaborative Leadership*. The article emphasizes «the entrepreneurial discovery process» which includes entrepreneurial actors, researchers and the remainder of society as innovation users in addition to public administration. The reasonability of defining the term «smart specialization» in the Law of Ukraine «On Innovation Activity» as innovative approach aimed at realization of unique combination by state planning documents of competitive advantages of corresponding area and innovation development activity. To realize planning strategy for regional development in Ukraine on smart specialization principles, this article proposes to amend: the Law of Ukraine «On the Priority Directions of Innovation Activity in Ukraine» (Article 4), which should establish the Strategic Priority Directions of Innovation Activity in 2021-2030 for national, sectoral and regional stages as a basis for state-funded priorities under state planning documents on smart specialization; the Law of Ukraine «On principles of State Regional Policy» with specification of state regional policy priorities on state, regional and local stages; European smart specialization practices; determining exclusively by this Law of the algorithm of design, coherence, approval and implementing of State Strategy for Regional Development, regional and local strategies for development on smart specialization principles; compiling of a publicly available national multistage info-analytical platform for electronic verification of state planning documents.

Keywords: smart specialization, smart specialization principles, innovation development, development strategy.

Постановка проблеми. У країнах-членах ЄС межах концепцій інклюзивного зростання та формування та реалізація інноваційної, науково-«розумної» спеціалізації із застосуванням технічної та промислової політики здійснюється в індивідуального підходу до реалізації потенціалу

кожного регіону / країни ЄС для досягнення якнайбільшого синергетичного ефекту для економіки [1, с. 426].

Політика розумної спеціалізації виходить за межі інноваційної політики та розглядається як процес виявлення конкурентних переваг, пріоритетів і максимального розвитку наукового потенціалу в будь-якому регіоні, сильному чи слабкому, високо- чи низькотехнологічному [2]. ЄС продовжує вважати регіональну політику однією з найбільш важливих політик спільноти, оскільки вона безпосередньо сприяє розумному, стійкому та інклюзивному зростанню Європи, про що свідчить зміст Політики зближення (когезійної політики) на 2014-2020 рр. та Стратегії економічного розвитку ЄС – «Європа 2020» [3; 4].

Викликом для України є запровадження європейської методології «розумної» спеціалізації (яку частіше називають смарт-спеціалізацією) при стратегічному плануванні регіонального розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Питанням сутності концепції смарт-спеціалізації та пошуку підходів до її реалізації значну увагу приділяли вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема: Я. Бжуска, П. Девід, І. Дунаєв, Д. Форей, Б. Хол, М. Кардас, І. Маркович, О. Носирєв, О. Снігова, Я. Пика, Ю. Рижкова, Г. Тобор, О. Яцюк та ін.

Ю. Рижкова констатує, що наявність стратегії наукового та інноваційного розвитку на основі «розумної» спеціалізації є однією з головних умов для отримання фінансової допомоги з європейських фондів. В умовах обмежених фінансових ресурсів практична реалізація політики «розумної» спеціалізації передбачає, що кошти будуть спрямовуватись лише на розвиток унікальних галузей або видів економічної діяльності, які, власне, і становлять спеціалізацію регіону, а органи державного та регіонального управління повинні виступати ініціаторами та активними учасниками реалізації наукової та інноваційної політики на основі «розумної» спеціалізації [5, с. 19, 22].

І. Маркович стверджує, що регіональний розвиток, який проходить відповідно до принципів розумної спеціалізації, може стати передумовою довготривалого загальнонаціонального зростання [6, с. 58].

Очевидно, що окремої уваги потребує дослідження теоретико-інституційних засад системного запровадження смарт-спеціалізації в Україні та механізму її імплементації в сучасних умовах децентралізації.

Метою статті є висвітлення інституційно-правових засад запровадження смарт-спеціалізації в Україні та обґрунтування підходів щодо їх розвитку.

Основні результати дослідження. Багато дослідників в Україні і світі застосовують різні назви та формулювання понять «розумна спеціалізація», «інтелектуальна спеціалізація», «інтелігентна спеціалізація», хоча в європейському інформаційному просторі термін «смарт-спеціалізація» («smart specialization») стає домінуючим.

Польські дослідники Я. Бжуска та Я. Пика, досліджуючи витоки «розумної спеціалізації»,

акцентують, що цей термін перекладається як «концепція розумної спеціалізації у сфері інноваційної політики». Цю концепцію розробила група експертів «Знання для розвитку», яка як консультативний орган була створена у 2005 р. комісаром ЄС з досліджень. «Розумна спеціалізація» – це поняття та інструмент для визначення й побудови теперішнього та майбутнього положення (місця) в регіоні або державі в економіці, що ґрунтується на знаннях і таких засадах:

- запровадження розумної спеціалізації вимагає доволі великої кількості досліджень та інновацій, які створять конкуренцію. Це дасть змогу використати ефект масштабу й поширення;
- конкуренція в європейських країнах і регіонах у тих самих галузях досліджень науки і сфер економіки, що може призвести до відсутності очікуваного результату через відсутність економії від масштабу і відповідної критичної маси;
- суть поняття розумної спеціалізації визначають так звані технології загального призначення. Вони характеризуються тим, що є повсюдно і використовуються у багатьох галузях людської діяльності, а їх використання вимагає додаткових інвестицій у певних секторах;
- запровадження розумної спеціалізації має полягати у «підприємницькому процесі» навчання, який вказуватиме галузі науки і техніки, в яких регіон або держава зможуть бути лідером в Європі та світі. Науковці наголошують, що головними учасниками цього процесу повинні бути підприємці, а державне управління має забезпечити відповідну інфраструктуру і доступ до інформації за нових технологічних можливостей і ризиків, а також можливих джерел фінансування [7, с. 363]. На думку дослідників, розумна спеціалізація – це виявлення унікальних функцій та активів кожної країни і регіону, підкреслення конкурентних переваг кожного регіону й зосередження уваги регіональних партнерів на баченні майбутніх досягнень. Це також означає зміцнення регіональної інноваційної системи, збільшення потоку знань і розповсюдження користі інновацій у регіональній економіці [7, с. 362].

На погляд І. Маркович, поняття розумної спеціалізації описує можливість регіону генерувати нові види діяльності шляхом виявлення пріоритетів локальної концентрації та агломерації ресурсів. Водночас розумна спеціалізація передбачає чітке розуміння обмеженості ресурсів і можливостей їх найефективнішого застосування; інноваційний підхід до діяльності компаній регіону; тісну взаємодію в межах кластера «бізнес – влада – громадськість»; відкритість і гнучкість до адаптивних змін і т. ін. По суті розумна спеціалізація заперечує ефективність просторово-нейтральних стратегій [6, с. 56-57].

У науковій доповіді «Інноваційна Україна 2020» розумну спеціалізацію визначено новою концепцією регіонального розвитку, яка поєднує промислову та

інноваційну політику і покликана сприяти ефективному та дієвому використанню державних інвестицій за рахунок зосередження на сильних сторонах регіону, що й становлять власне спеціалізацію регіону [8, с. 193]. Водночас констатовано, що *розумна* спеціалізація є одним з основних інструментів реалізації європейської стратегії «Європа 2020» та розглядається як принципова концептуальна модель формування не тільки інноваційної, а й соціально-економічної політики загалом. Вона передбачає виявлення та розвиток унікальних галузей або видів економічної діяльності, що становлять спеціалізацію тих чи інших регіонів у межах національної економічної системи. *Розумна* спеціалізація передбачає не стільки стимулювання інновацій, скільки активізацію довгострокових структурних змін в економіці регіону з орієнтацією на перспективу, тобто формування такої політики, яка дозволить регіону зайняти важливі ніші на глобальних ринках.

Науковці Національного інституту стратегічних досліджень констатують, що смарт-спеціалізація («розумна спеціалізація») промисловості – це підхід ЄС, що передбачає виявлення та максимізацію унікального для кожного регіону та країни потенціалу розвитку наукоємних секторів, заснованого на конкурентних перевагах конкретних регіонів [1, с. 206].

Аналіз документальних джерел засвідчує, що в європейській спільноті підтримка смарт-спеціалізації має послідовний та системний характер. У контексті висвітлення основних елементів когезійної політики ЄС на 2014-2020 рр. Європейською комісією в інформаційному листі (березень 2014 р.) «Національні / регіональні інноваційні стратегії для смарт-спеціалізації (RIS3)» акцентовано: «Смарт-спеціалізація полягає у визначенні унікальних характеристик та цінностей кожної країни та регіону, підкреслюючи конкурентні переваги кожного регіону та об'єднуючи регіональні зацікавлені сторони та ресурси навколо бачення майбутнього, орієнтованого на досконалість». Це також означає зміцнення регіональних інноваційних систем, максимізацію потоків знань і поширення переваг інновацій у всій регіональній економіці. Підкреслено, що національні та регіональні органи влади в Європі повинні розробити стратегії смарт-спеціалізації в процесі *відкриття підприємницької діяльності*, щоб європейські структурні інвестиційні фонди (ESIF) могли бути використані більш ефективно; збільшити синергію між різними політиками ЄС, національними та регіональними, а також державними та приватними інвестиціями. Відповідно до цього документа Європейської комісії *стратегія смарт-спеціалізації* означає національну або регіональну інноваційну стратегію, яка встановлює пріоритети з метою створення конкурентної переваги шляхом розроблення та узгодження власних сил досліджень та інновацій з потребами бізнесу для узгодженого вирішення нових можливостей та розвитку ринку, уникаючи при цьому дублювання та фрагментація зусиль. Така стратегія смарт-спеціалізації може набувати форми або бути включеною в національну або регіональну стратегічну політику досліджень та інновацій (НДДКР). Стратегії мають розроблятися

шляхом залучення національних або регіональних органів управління та зацікавлених сторін, таких як університети та інші заклади вищої освіти, галузі та соціальні партнери у процесі *відкриття підприємницької діяльності* [9].

Правовою основою в ЄС, яка визначає стратегію смарт-спеціалізації, є Регламент (ЄС) 1301/2013 Європейського парламенту та Ради від 17.12.2013 р. (зі змінами) [10], яким встановлено завдання Європейського фонду регіонального розвитку (ЄФРР) та сферу його фінансової підтримки щодо посилення економічної, соціальної та територіальної згуртованості шляхом усунення основних регіональних дисбалансів у ЄС, сталого розвитку та структурної перебудови регіональних економік, включно з конверсією занепадаючих промислових регіонів і регіонів, розвиток яких відстає. Власне, цим документом визначено фінансово підтримувані Європейським парламентом і Радою ЄС на 2014-2020 рр. інвестиційні пріоритети та шляхи їх реалізації, які є орієнтиром для визначення пріоритетів у стратегіях смарт-спеціалізації (табл. 1).

Підкреслимо, що зазначені інвестиційні пріоритети і напрями їх реалізації базуються та послідовно здійснюються в ЄС відповідно до тематичних цілей, визначених у частині першій статті 9 Регламенту (ЄС) № 1303/2013 [10], задля мети «Інвестиції для зростання та робочих місць», яка є елементом когезійної політики ЄС [3]. Зокрема, європейська когезійна політика на 2014-2020 рр. схиляє країни та регіони до розроблення та офіційного прийняття стратегій RIS3 для інвестицій в дослідження та інновації.

Однак головною метою смарт-спеціалізації в ЄС є не стимулювання доступу до отримання коштів спільноті, а підтримка економічного зростання та трансформації до економіки знань, враховуючи суспільні виклики та умови, що характерні для держав-членів ЄС та їх регіонів. Основною методологічною особливістю політики смарт-спеціалізації в ЄС є визначення обмеженого набору пріоритетних сфер для державних інвестицій, які можуть найкраще відповісти на соціальні та економічні виклики та запропонувати можливості поєднання економічної спеціалізації та спеціалізації знань як інструменту підтримки економічного зростання. Смарт-спеціалізація є виразно вибірковою, на відміну від горизонтальної політики, спрямованої, наприклад, на підтримку підприємництва або покращення умов для бізнесу.

Під час розроблення та реалізації стратегії RIS3 методологічно принциповим є акцент на *процес відкриття підприємництва*, який включає, крім державного управління, участь підприємців, дослідників та інших соціально-економічних груп, залучення громадянського суспільства в ролі користувача інновацій. Цей процес стосується не лише визначення цілей стратегії, але має відбуватися впродовж періоду її реалізації, щоб досягти зворотного зв'язку та перевірки дієвості стратегії

Інвестиційні пріоритети ЄС на 2014-2020 рр. та шляхи їх реалізації як орієнтири смарт-спеціалізації

№ п/п	Назва інвестиційного пріоритету	Напрями реалізації
1	Посилення наукових досліджень, технологічного розвитку та інновацій	1. Розширення інфраструктури наукових досліджень та інновацій (НДДКР) та потенціалу для розвитку досконалості НДДКР та просування центрів компетенції, зокрема тих, що становлять європейський інтерес. 2. Сприяння інвестиціям бізнесу в НДДКР, розвиток зв'язків та синергії між підприємствами, науково-дослідними центрами та сектором вищої освіти, зокрема сприяння інвестиціям у розвиток продуктів і послуг, передавання технологій, соціальних інновацій, екоінновацій, додатків для суспільних послуг, стимулювання попиту, створення мереж, кластери та відкриті інновації за допомогою смарт-спеціалізації та підтримки технологічних та прикладних досліджень, пілотних ліній, дій з ранньої перевірки продукції, передових виробничих можливостей та першого виробництва, зокрема в основних сприятливих технологіях і розповсюдженні технологій загального призначення.
2	Розширення доступу до інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), їх використання та якості	1. Розширення широкосмугового розгортання та розгортання високошвидкісних мереж і підтримка прийняття нових технологій та мереж для цифрової економіки. 2. Розвиток продуктів і послуг ІКТ, електронна комерція та підвищення попиту на ІКТ. 3. Посилення застосування ІКТ для електронного уряду, електронного навчання, електронного включення, електронної культури та електронного здоров'я.
3	Підвищення конкурентоспроможності малих та середніх підприємств (МСП)	1. Сприяння підприємництву, зокрема шляхом сприяння економічній експлуатації нових ідей та сприяння створенню нових фірм, у тому числі через бізнес-інкубатори. 2. Розроблення та впровадження нових бізнес-моделей для малого та середнього бізнесу, зокрема щодо інтернаціоналізації. 3. Підтримка створення та розширення розширених можливостей для розвитку продуктів і послуг. 4. Підтримка спроможності зростання на регіональних, національних і міжнародних ринках та брати участь в інноваційних процесах.
4	Підтримка переходу до низьковуглецевої економіки у всіх секторах	1. Сприяння виробництву та розподілу енергії, отриманої з поновлюваних джерел. 2. Сприяння енергоефективності та використанню відновлюваної енергії на підприємствах. 3. Підтримка енергоефективності, розумне управління енергією та використання поновлюваних джерел енергії в державній інфраструктурі, в тому числі в громадських будівлях і житловому секторі. 4. Розроблення та впровадження інтелектуальних розподільних систем, що працюють на низьких і середніх рівнях напруги. 5. Просування стратегій з низьким вмістом вуглецю для всіх типів територій, зокрема для міських районів, включно зі сприянням стійкій багатомодальній міській мобільності та заходам щодо адаптації та пом'якшення наслідків. 6. Сприяння науково-дослідним та інноваційним технологіям і впровадженню низьковуглецевих технологій. 7. Сприяння використанню високоефективної когенерації тепла та електроенергії на основі корисного попиту на тепло.
5	Сприяння адаптації до зміни клімату, запобіганню ризикам та управління ними	1. Підтримка інвестицій для адаптації до зміни клімату, включно з екосистемними підходами. 2. Сприяння інвестиціям для подолання конкретних ризиків, забезпечення стійкості до стихійних лих та розвиток систем управління катастрофами.
6	Збереження та захист довкілля та сприяння ефективності використання ресурсів	1. Інвестування у сектор відходів для задоволення вимог екологічного законодавства Союзу та задоволення потреб, визначених державами-членами, в інвестиціях, що виходять за межі цих вимог. 2. Інвестування у водний сектор для задоволення вимог екологічного законодавства Союзу та задоволення потреб, визначених державами-членами, в інвестиціях, що виходять за межі цих вимог. 3. Збереження, охорона, просування та розвиток природної та культурної спадщини. 4. Захист і відновлення біорізноманіття та ґрунту, просування екосистемних послуг, у тому числі через програму «Натура 2000» та екологічну інфраструктуру. 5. Вжиття заходів для покращення міського середовища, поживлення міст, регенерації та знезараження ділянок коричневого поля (включно з районами перетворення), зменшення забруднення повітря та сприяння заходам щодо зменшення шуму. 6. Сприяння інноваційним технологіям та поліпшення охорони навколишнього середовища та ефективності використання ресурсів у секторі відходів, водного сектору та ґрунтів або зменшення забруднення повітря. 7. Підтримка промислового переходу до економічно ефективної економіки, сприяння екологічному зростанню, екологічним інноваціям та управлінню екологічною ефективністю в державному та приватному секторах.

№ п/п	Назва інвестиційного пріоритету	Напрями реалізації
7	Сприяння стійкому транспорту та усуненню вузьких місць у ключовій мережевій інфраструктурі	1. Підтримка багатомодального єдиного європейського транспортного простору шляхом інвестування в TEN-T. 2. Підвищення регіональної мобільності шляхом підключення вторинних і третинних вузлів до інфраструктури TEN-T, включно з мультимодальними вузлами. 3. Розвиток і вдосконалення екологічно чистих (включно з низьковуглецевими) та низьковуглецевих транспортних систем, у тому числі внутрішні водні шляхи та морський транспорт, порти, багатомодальні зв'язки та інфраструктуру аеропорту, щоб сприяти стійкій регіональній та місцевій мобільності. 4. Розроблення та реабілітація комплексних, якісних та сумісних залізничних систем і сприяння заходам щодо зменшення шуму. 5. Підвищення енергоефективності та безпеки поставок через розвиток інтелектуальних систем розподілу, зберігання та передачі енергії та через інтеграцію розподіленої генерації з відновлюваних джерел.
8	Сприяння стійкій та якійсній зайнятості та підтримці мобільності робочої сили	1. Підтримка розвитку бізнес-інкубаторів та інвестиційної підтримки для самозайнятості, мікропідприємств і створення бізнесу. 2. Підтримка сприятливого зростання зайнятості шляхом розвитку ендogenous потенціалу як частини територіальної стратегії для конкретних районів, у тому числі перетворення промислових регіонів, що скорочуються, та підвищення доступності до конкретних природних і культурних ресурсів 3. Підтримка місцевих ініціатив розвитку та допомога структурам, що надають послуги зі сусідства, для створення робочих місць. 4. Інвестування в інфраструктуру служб зайнятості.
9	Сприяння соціальній включеності, боротьбі з бідністю та будь-якою дискримінацією	1. Інвестування в охорону здоров'я та соціальну інфраструктуру, що сприяє національному, регіональному та місцевому розвитку, зменшенню нерівностей у стані здоров'я, сприянню соціальній інтеграції шляхом поліпшення доступу до соціальних, культурних і рекреаційних послуг та переходу від інституційних до громадських послуг. 2. Надання підтримки фізичному, економічному та соціальному поліпшенню людям з обмеженими можливостями у містах та сільській місцевості. 3. Надання підтримки соціальним підприємствам. 4. Здійснення інвестицій у контексті стратегій місцевого розвитку, керованих громадою. 5. Підтримка прийому, соціальної та економічної інтеграції мігрантів і біженців.
10	Інвестування в освіту, навчання та професійну підготовку для отримання навичок, навчання протягом усього життя шляхом розвитку інфраструктури освіти та навчання	Регламентом (ЄС) 1301/2013 Європейського парламенту та Ради від 17 грудня 2013 року (зі змінами) напрями реалізації інвестиційного пріоритету не визначено
11	Посилення інституційного потенціалу органів державної влади та зацікавлених сторін щодо ефективного державного управління шляхом реалізації заходів щодо посилення інституційного потенціалу та ефективності державних адміністрацій та державних служб, пов'язаних із впровадженням ЄФРР та підтримкою дій у межах ESF для зміцнення інституційного потенціалу та ефективності державного управління	Регламентом (ЄС) 1301/2013 Європейського парламенту та Ради від 17 грудня 2013 року (зі змінами) напрями реалізації інвестиційного пріоритету не визначено

Джерело: складено на основі [10].

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

смарт-спеціалізації, а також врахування нових пропозицій і рекомендацій щодо спрямування майбутніх втручань для вдосконалення запропонованих напрямів спеціалізації.

Так, на переконання експертів ЄС [11, с. 17], національні / регіональні стратегії RIS3 мають базуватись на чотирьох загальних принципах (чотирьох «Cs» принципах смарт-спеціалізації):

- жорсткий відбір і критична маса (Tough Choices and Critical mass): обмежена кількість пріоритетів на основі власних сильних сторін і міжнародної спеціалізації – уникнення дублювання та роздробленості у європейському дослідницькому просторі, концентрація джерел фінансування для забезпечення більш ефективного управління бюджетом;
- конкурентна перевага (Competitive Advantage): мобілізація талантів, узгоджуючи потенціал сектору досліджень і розвитку промисловості (RTD+I) і потреби бізнесу через «процес відкриття підприємницької діяльності»;
- включення та кластери (Connectivity and Clusters): розвиток кластерів світового класу та забезпечення арени для пов'язаних різноманітних / міжгалузевих зв'язків як у регіоні, так і зовні, що стимулює спеціалізовану технологічну диверсифікацію – «порівняйте те, що ви маєте, з тим, що має інший світ»;
- спільне керівництво (Collaborative Leadership): ефективні інноваційні системи як колективні зусилля на основі державно-приватного партнерства.

Процес RIS3, провідними елементами якого визначено ці чотири «Cs», включає шість основних етапів:

- аналіз регіонального контексту та потенціалу для інновацій;
- створення надійної та всебічної структури управління;
- створення спільного бачення майбутнього регіону;
- вибір обмеженої кількості пріоритетів для регіонального розвитку;
- встановлення відповідного поєднання політик;
- інтеграцію механізмів моніторингу та оцінювання [11, с. 17].

Залученню до європейської політики смарт-спеціалізації сприяє Платформа смарт-спеціалізації (Smart Specialisation Platform – S3 Platform), яка була запущена в червні 2011 р. та об'єднує регіони ЄС та інші зацікавлені країни, забезпечуючи їм консультативну, інформаційно-аналітичну та інші види підтримки. 2.06.2016 р. під час конференції «Smart Regions» Європейська комісія запустила дві платформи «Смарт-спеціалізація»: для промислової модернізації та агропродовольчої продукції, на додаток до існуючої енергетичної платформи S3, розширюючи майданчик для тематичної міжрегіональної співпраці, зокрема розвитку АПК, промислової модернізації та енергетичного сектору.

Отже, стратегії RIS3 [9] є актуальним для України, сучасним інтегрованим та орієнтованим на місця унікальним інструментом політики економічної трансформації, який:

- акумулює політичну підтримку та інвестиції щодо ключових національних / регіональних пріоритетів, викликів і потреб розвитку на основі знань із застосуванням ІКТ;
- спирається на сильні сторони, конкурентні переваги та потенціал для досягнення досконалості кожної країни / регіону;
- підтримує технологічні та практичні інновації, стимулюючи інвестиції приватного сектору;
- повністю залучає зацікавлені сторони та заохочує інновації та експерименти;
- ґрунтується на доказах (фактах) і включає надійні системи моніторингу.

В офіційному повідомленні Мінекономрозвитку України (МЕРТ) від 11.09.2018 р. стверджувалось, що над імплементацією підходу смарт-спеціалізації, зокрема в контексті визначення та розвитку пріоритетів промислового й інноваційного розвитку регіонів, Україна активно працює з 2017 р. У межах співпраці з Європейською комісією було обрано три пілотних регіони, в яких буде визначено смарт-спеціалізацію: Харківська, Одеська та Запорізька області. У другій черзі проєкту мають взяти участь Черкаська та Закарпатська області, а до кінця 2019 р. заплановано завершити аналіз даних згідно з підходом смарт-спеціалізацій в усіх регіонах України. Тим регіонам, які визначають свою смарт-спеціалізацію та отримають підтвердження від Європейської комісії, анонсовано доступ до фінансової та технічної підтримки ЄС, зокрема в межах програм Horizon 2020 та COSME [12].

Зауважимо, що на той час в Україні жодним нормативно-правовим актом не регламентувалось впровадження смарт-спеціалізації. Виразною спробою імплементації концепції смарт-спеціалізації, головним чином як інструменту урахування регіональних особливостей промислового розвитку України, було ініціювання з боку МЕРТ засад нової промислової політики, зокрема в проєкті Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року.

Однак, як аргументовано відзначає О. Снігова, в Україні смарт-спеціалізація саме як інноваційна система прийняття рішень у сфері регіональної та структурної політики на практиці взагалі не отримала розвитку. Проєктом Стратегії розвитку промислового комплексу *застосування смарт-спеціалізації зводиться лише до забезпечення регіонального розвитку промисловості та до стимулювання розвитку галузей з інноваційним підходом до виробництва*. Проте такий підхід входить у пряму суперечність безпосередньо з ідеєю смарт-спеціалізації, що впроваджується в ЄС, згідно з якою галузева пріоритетність підтримки виключається повністю. Навпаки, на смарт-спеціалізацію покладається завдання відходу від традиційної промислової політики шляхом підтримки не певних, хай навіть вельми нових і прогресивних галузей, а власне інновацій у найбільш перспективні галузі

регіональної економіки (які далеко не завжди мають бути представлені промисловістю). Науковець також застерігає щодо підтримки кластерних ініціатив і розвитку кластерної співпраці в промисловості, зазначаючи, що розбіжності між смарт-спеціалізацією та застосуванням кластерної політики зауважують європейські розробники концепції смарт-спеціалізації. За їх визначенням, упровадження в регіонах кластерної політики може стати перешкодою для розвитку перспективних стратегій структурних змін. Для України це несе додаткову загрозу, оскільки застосування кластерної політики в умовах застарілої економічної структури промислових регіонів перешкоджає зрушенню в бік нових, менш традиційних для певного регіону, але потенційно більш перспективних напрямів регіональної спеціалізації [13].

На наш погляд, ці загрози посилюються законодавчо-правовим вакуумом щодо функціонування в Україні кластерів, зокрема щодо визначення сутності цієї категорії, класифікації за видами економічної діяльності, інструментів і механізмів державної підтримки. У чинному державному класифікаторі України «Класифікація організаційно-правових форм господарювання» (КОПФГ) як окрема організаційно-правова форма господарювання кластер не значиться.

Підкреслимо, що КОПФГ призначений для використання органами державного управління та іншими користувачами для обліку, збирання й оброблення статистичної та адміністративної інформації щодо державної реєстрації, аналізування та узагальнювання результатів економічної діяльності суб'єктів господарської (зокрема підприємницької) діяльності, ведення державних реєстрів: Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ), Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, Реєстру корпоративних прав держави та інших. Підставою для внесення змін до класифікатора є *відповідні зміни законодавчих актів України*.

Очевидно, що з позиції безумовного дотримання принципу верховенства права, підтримуваного ЄС та закріпленого статтею 8 Конституції України [14], впровадження смарт-спеціалізації потребує належного правового підґрунтя. Згідно з положеннями статті 19 Конституції України, правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством, а органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи *зобов'язані* діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Доводиться констатувати, що дотепер впровадження підходів смарт-спеціалізації в процес стратегічного планування регіонального розвитку в Україні та формування стратегій розвитку на засадах інноваційної спрямованості не є предметом системного регулювання чинними законами України.

Приміром, у базовому Законі України «Про засади державної регіональної політики», прийнятому 5.02.2015 р., імплементація засад смарт-спеціалізації не передбачається [15]. Впровадження пріоритетів державної регіональної політики, встановлених цим Законом, жодним чином не поєднуються з реалізацією Стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на 2011-2021 роки, визначених статтею 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [16]. Як наслідок, дотепер у затвердженій урядом Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року не виокремлено жодних інвестиційних пріоритетів регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізації [17].

Необхідно акцентувати, що в Україні лише наприкінці 2018 р., з огляду на необхідність впровадження смарт-спеціалізації при стратегічному плануванні регіонального розвитку, внесено зміни до окремих підзаконних нормативно-правових актів в Україні [18; 19], зокрема: Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів [20]; Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів [21]; Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації [22].

Таким чином, в Україні метою впровадження смарт-спеціалізації визначено: забезпечення сталого розвитку регіонів; підвищення ефективності управління інноваційними процесами у регіонах; створення сприятливого середовища для провадження інноваційної діяльності; підвищення рівня інноваційної та інвестиційної активності регіонів; запровадження системної державної підтримки розвитку інновацій у регіонах. Сформульовано єдині засади впровадження смарт-спеціалізації в процесі стратегічного планування регіонального розвитку (табл. 2), а також критерії для визначення сфер смарт-спеціалізації [22], зокрема:

- наявність ресурсів (активів) і спроможності регіону (у тому числі фінансовий, природно-ресурсний, виробничий, науковий, інноваційний та кадровий потенціал);
- потенційна здатність до диверсифікації галузей економіки завдяки розробленню конкурентоспроможних кластерів, розвитку міжгалузевих зв'язків або інших видів економічної діяльності;
- наявність або прогнозована спроможність досягти високої концентрації підприємств у регіоні, у тому числі шляхом створення інноваційних систем колективних зусиль на основі державно-приватного партнерства;
- місце та роль регіону на міжнародному та внутрішньому ринках.

Принципи впровадження смарт-спеціалізації при стратегічному плануванні регіонального розвитку в Україні

№ п/п	Назва принципів впровадження смарт-спеціалізації при розробці та реалізації документів стратегічного планування		Зміст принципу
	А. Державна стратегія регіонального розвитку України і план заходів з її реалізації	Б. Регіональна стратегія розвитку і план заходів з її реалізації	
1	Інноваційна спрямованість		Визначення окремих напрямів і завдань Стратегії з метою прийняття та впровадження нових технологічних рішень у певних видах економічної діяльності, враховуючи наявний інноваційний потенціал регіонів
2	Відкритість		Забезпечення залучення заінтересованих представників, зокрема суб'єктів підприємництва, науково-дослідних установ, закладів вищої освіти та громадських об'єднань до процесу розроблення та реалізації Стратегії
3	Паритетність		Створення рівних можливостей для висловлення позицій всіх сторін і забезпечення максимального врахування їх інтересів під час розроблення та реалізації Стратегії
4	Координація		А. Взаємозв'язок та узгодженість довгострокових стратегій, планів і програм розвитку на державному, регіональному та місцевому рівні Б. Взаємозв'язок та узгодженість регіональної стратегії з довгостроковими стратегіями, планами і програмами розвитку на державному, регіональному та місцевому рівні
5	Доповнюваність		Доповнюваність забезпечення взаємозв'язку науки, освіти, виробництва, фінансових ресурсів у розвитку інноваційної діяльності
6	Диверсифікація		Можливість створення нових видів економічної діяльності у визначених галузях економіки
7	Вузька спеціалізація		Обмеження переліку видів економічної діяльності, вибір яких обумовлений перспективними можливостями регіону та які провадитимуться на внутрішньому і зовнішньому ринку

Складено на основі [20-22].

Слід зауважити, що в цих нормативно-правових актах [18-22] наявні розходження з відповідними положеннями статті 3 Закону України «Про засади державної регіональної політики» [15] щодо змісту принципів відкритості, паритетності, координації тощо. Вказаними актами не окреслюється застосування як методологічного підґрунтя стратегічного планування регіонального розвитку таких принципів державної регіональної політики, як законність, співробітництво, історична спадкоємність, об'єктивність тощо. У Методиці розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку [22] не закладено взаємозв'язку критеріїв для визначення смарт-спеціалізації з пріоритетами державної регіональної політики.

Відзначимо, що цими документами [18-22] на підзаконному рівні в Україні вперше закріплено норму, якою регламентовано сутність *смарт-спеціалізації* – це підхід, що передбачає аргументоване визначення суб'єктами регіонального розвитку в рамках регіональної стратегії окремих стратегічних цілей та завдань щодо розвитку видів

економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал з урахуванням конкурентних переваг регіону та сприяють трансформації секторів економіки в більш ефективні.

Як слідує зі змісту цього терміна, практичне впровадження смарт-спеціалізації окреслюється *лише рамками регіональних стратегій розвитку* як складова таких стратегій. Пунктом 9¹ Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку [21] наголошено, що не менше ніж одна стратегічна ціль регіональної стратегії визначається на засадах смарт-спеціалізації та передбачає інноваційний розвиток *пріоритетних* видів економічної діяльності регіону, підвищення рівня конкурентоспроможності регіону.

Однак в оновленому Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України [20] *не встановлено жодної вимоги щодо визначення на засадах смарт-спеціалізації* окремих пріоритетів, цілей чи завдань Державної стратегії регіонального розвитку України. Це не узгоджується з пунктом 6 цього Порядку, який вказує на необхідність розроблення проектів цієї державної стратегії і плану заходів саме на засадах смарт-спеціалізації,

використовуючи інтегрований підхід. Відсутність такої вимоги також не узгоджується з вимогами частини першої та четвертої статті 10 Закону України «Про засади державної регіональної політики» [15], а також пункту 7 Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку [21], якими акцентовано, що регіональні стратегії розвитку розробляються на період дії Державної стратегії регіонального розвитку України та мають відповідати її положенням. Такий аналіз відповідності положень регіональної стратегії Державній стратегії регіонального розвитку, як слідує з пункту 19 Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку [22], здійснюється шляхом порівняння їх стратегічних та оперативних цілей. Але дотепер в Україні немає завершеного інституційно-правового механізму верифікації регіональних стратегій на відповідність положенням Державної стратегії регіонального розвитку, які є документами державного планування та повинні розроблятися, враховуючи вимоги Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» [23]. Пряміше також, що урахування вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» [20] в чинному Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України не обумовлено.

З іншого боку, згідно з частиною другою статті 16 Закону України «Про засади державної регіональної політики» [15], міські, селищні, сільські ради можуть розробляти та затверджувати стратегії розвитку міст, селищ та сіл, враховуючи Державну стратегію регіонального розвитку України. У державі жодним документом не регламентується механізм розроблення та затвердження цих стратегій, зокрема на засадах смарт-спеціалізації. Водночас частиною п'ятою статті 10 Закону України «Про засади державної регіональної політики» [15] обумовлено урахування стратегій розвитку міст, селищ та сіл, першочергового розвитку депресивних територій відповідного регіону, стратегічних пріоритетів розвитку районів саме при розробленні сучасних регіональних стратегій розвитку, зокрема на засадах смарт-спеціалізації.

Також нез'ясованим з правової позиції є пропонуване Методикою Мінрегіону [22] застосування інтегрованого підходу під час розроблення проектів регіональних стратегій. Адже в урядовому Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку [21] не передбачено впровадження такого підходу, який за визначенням передбачає поєднання секторальної (галузевої), територіальної (просторової) та управлінської складових державної регіональної політики.

Загалом це засвідчує перманентну нерегульованість інституційно-правового механізму забезпечення взаємозв'язку та узгодженості формування та реалізації регіональних стратегій з Державною стратегією регіонального розвитку України, а також зі стратегіями розвитку міст, селищ та сіл. Тому реальними є ризики несистемності

впровадження засад смарт-спеціалізації при стратегічному плануванні регіонального розвитку та подальшої стагнації процесу інноваційної трансформації регіональних секторів економіки.

Висновки. Впровадження засад смарт-спеціалізації в Україні має підзаконний несистемний характер. За відсутності в Україні законодавчого механізму правової імплементації європейських підходів до смарт-спеціалізації тільки підзаконними актами регламентовано обов'язковість впровадження засад смарт-спеціалізації в межах розроблення регіональних стратегій розвитку, тобто на регіональному рівні. Урядом задекларовано перспективу впровадження засад смарт-спеціалізації на національному рівні на етапі розроблення та реалізації Державної стратегії регіонального розвитку, але не встановлено покрокового алгоритму обов'язкового впровадження цих засад. Жодним актом законодавства України не обумовлено впровадження засад смарт-спеціалізації на місцевому рівні – районів, міст, селищ та сіл. Тому детермінантою запровадження підходів європейської методології смарт-спеціалізації до процесу стратегічного планування регіонального розвитку в Україні є адекватність системного законодавчого врегулювання механізму регіонального розвитку на засадах інноваційної спрямованості, для чого, на нашу думку, доцільно внести зміни:

- до Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (стаття 4), яким встановити стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2021-2030 рр. загальнодержавного, галузевого та регіонального рівнів (за регіонами України) як правової основи визначення фінансово підтримуваних державою пріоритетів під час розроблення та реалізації документів державного планування на засадах смарт-спеціалізації (стратегій, планів, схем, містобудівної документації, загальнодержавних програм, державних цільових та інших програм і програмних документів, у тому числі зміни до них, які розробляються та / або підлягають затвердженню органом державної влади, органом місцевого самоврядування);
- до Закону України «Про інноваційну діяльність», доповнивши статтю 1 визначенням: «Смарт-спеціалізація – це інноваційний підхід, що передбачає реалізацію унікального поєднання документами державного планування конкурентних переваг відповідної території та розвитку інноваційної діяльності», що є передумовою територіальної повсюдності впровадження смарт-спеціалізації та її інноваційної спрямованості;
- Закону України «Про засади державної регіональної політики» щодо: конкретизації пріоритетів державної регіональної політики загальнодержавного, галузевого та регіонального рівнів відповідно до

оновлених Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; стимулювання впровадження та поширення європейських практик смарт-спеціалізації; визначення лише цим Законом покрокового алгоритму синхронного розроблення, взаємоузгодженості, затвердження та реалізації Державної стратегії регіонального розвитку, регіональних та місцевих стратегій розвитку на засадах смарт-спеціалізації, враховуючи аналіз результатів моніторингу реалізації відповідної попередньої стратегії; створення загальнодоступної національної багаторівневої інформаційно-аналітичної платформи електронної верифікації документів державного планування та моніторингу їх реалізації на засадах смарт-спеціалізації.

Перегляд усього масиву законодавства, що тією чи іншою мірою має відношення до реалізації пропонованих підходів, сприятиме системності стратегічного планування регіонального розвитку в Україні; зростанню інноваційної активності територій та їх інвестиційної привабливості.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». К.: НІСД, 2019. 688 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-02/Analit_Dopovid_Poslannia_2018.pdf
2. Regulation (EU) No. 1303/2013 of the European Parliament and of the Council. *European Commission: Website*. 25.04.2014. DOI: <http://dx.doi.org/10.5089/9781484375594.082>.
3. Cohesion Policy 2014-2020. Investing in growth and jobs. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. 20 p. DOI: <https://doi.org/10.2776/43732>
4. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth: Communication from the Commission Europe 2020, adopted on 2010, Mar 3. *European Commission: Website*. URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
5. Рижкова Ю. О. Стратегія розумної спеціалізації як інструмент стимулювання інноваційного розвитку регіонів. *Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки: матеріали XXI Міжнар. наук. практ. конф.*, 12-15.09.2016 р. Одеса. С. 19-23.
6. Маркович І. Б. Передумови та особливості розумної («смарт»)-спеціалізації регіонів із врахуванням глобальних тенденцій. *Сучасні соціально-економічні проблеми теорії та практики розвитку економічних систем*: монографія. Тернопіль, 2016. С. 52-58.
7. Бжуска Я., Пика Я. Розумна спеціалізація регіону. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Логістика»*. 2012. № 749. С. 362-366.
8. *Інноваційна Україна 2020*: національна доповідь / ред.: В. М. Геєць та ін.; НАН України. К., 2015. 336 с.
9. National/Regional Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3). *European Commission: Website*. 2014. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/infomat/2014/smart_specialisation_en.pdf
10. Regulation (EU) No. 1301/2013 of the European Parliament and of the Council. *EUR-Lex: Website*. 2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1301/2018-08-02>
11. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3). Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. 126 p. DOI: <https://doi.org/10.2776/65746>
12. Українські регіони зможуть залучати фінансування ЄС. *Укрінформ*: сайт. 11.09.2018. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2536282-ukrainski-regioni-zalucatumut-finansuvanna-z-evrosouzumert.html>
13. Снігова О. Ю. Smart-спеціалізація та stupid-реалізація. *Дзеркало тижня*: сайт. 29.04.2018. URL: https://dt.ua/economics_of_regions/smart-specializaciya-ta-stupid-realizaciya-276489.html
14. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-вр. *Законодавство України*: сайт. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
15. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5.02.2015 р. № 156-VIII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>
16. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8.09.2011 р. № 3715-VI. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
17. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 6.08.2014 р. № 385. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
18. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 931 і 932: постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 р. № 989. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-2018-%D0%BF#n2>
19. Про внесення змін до наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31 березня 2016 року № 79: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 27.12.2018 р. №373. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0082-19?find=1&text=%F1%EC%E0%F0%F2>
20. Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і

плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 р. № 931. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF/ed20181117>

21. Про затвердження Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених регіональних стратегій і планів заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 р. № 932. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF/ed20190201>

22. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 31.03.2016 р. № 79. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16/ed20190517>

23. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України 20.03.2018 р. № 2354-VIII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19?find=1&text=%F1%EC%E0%F0%F2>

References

1. Analitichna dopovid' do Schorichnoho poslannya Prezydenta Ukrayiny do Verkhovnoyi Rady Ukrayiny «Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovysche Ukrayiny v 2018 rotsi» [An analytical report to the Annual message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine «On the internal and external situation of Ukraine in 2018»] (2019). Kyiv: NISS. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-02/Analit_Dopovid_Poslannia_2018.pdf [in Ukrainian].

2. Regulation (EU) No. 1303/2013 of the European Parliament and of the Council (2014, Apr 25). *European Commission*: Website. DOI: <https://dx.doi.org/10.5089/9781484375594.082>.

3. Cohesion Policy 2014-2020. Investing in growth and jobs (2011). Luxembourg: Publications Office of the European Union. DOI: <https://doi.org/10.2776/43732>

4. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth: Communication from the Commission Europe 2020 (2010, Mar 3). *European Commission*: Website. Retrieved from <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

5. Ryzhkova, Yu. A. (2016). Stratehiya rozumnoyi spetsializatsiyi yak instrument stymulyuvannya innovatsiynoho rozvytku rehioniv [Smart specialization strategy as a tool to stimulate innovation development of regions]. In *Problemy i perspektyvy innovatsiynoho rozvytku ekonomiky [Problems and prospects of innovative economic development]*: Proceedings of the

XXI International scientific and practical conference (Sep 12-15, 2016, Odesa) (pp. 19-23). [in Ukrainian].

6. Markovych, I. B. (2016). Peredumovy ta osoblyvosti rozumnoyi («smart»)-spetsializatsiyi rehioniv iz vrakhuvannyam hlobal'nykh tendentsiy [Prerequisites and features of reasonable («smart»)-specialization of regions in the light of global trends]. In *Suchasni sotsial'no-ekonomichni problemy teorii ta praktyky rozvytku ekonomichnykh system [Modern socio-economic problems of the theory and practice of development of economic systems]* (pp. 52-58). Ternopil. [in Ukrainian].

7. Bzhuska, Ya., & Pyka, Ya. (2012). Rozumna spetsializatsiya rehionu [Reasonable specialization of the region]. In *Visnyk Natsional'noho universytetu «L'viv's'ka politekhnika». Seriya «Lohistyka» [Bulletin of National University «Lviv Polytechnic». Series «Logistics»]*: Vol. 749 (pp. 362-366). [in Ukrainian].

8. Heyets, V. M. (Ed.) (2015). *Innovatsiyna Ukrayina 2020 [Innovative Ukraine 2020]*: National report. Kyiv: NASU. [in Ukrainian].

9. National/Regional Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3) (2014). *European Commission*: Website. Retrieved from https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/infornat/2014/smart_specialisation_en.pdf

10. Regulation (EU) No. 1301/2013 of the European Parliament and of the Council (2018). *EUR-Lex*: Website. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1301/2018-08-02>

11. Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS 3) (2012). Luxembourg: Publications Office of the European Union. DOI: <https://doi.org/10.2776/65746>

12. Ukrainy's'ki rehiony zmozhu't zaluchaty finansuvannya YeS [Ukrainian regions will be able to attract EU funding] (2018, Sep 11). *Ukrinform*: Website. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2536282-ukrainski-regioni-zalucatimut-finansuvanna-z-evrosouzu-mert.html> [in Ukrainian].

13. Snihova, O. Yu. (2018, Apr 29). Smart-spetsializatsiya ta stupid-realizatsiya [Smart specialization and stupid implementation]. *Mirror Weekly*: Website. Retrieved from https://dt.ua/economics_of_regions/smart-specializatsiya-ta-stupid-realizatsiya-276489_.html [in Ukrainian].

14. Konstytutsiya Ukrayiny [The Constitution of Ukraine] (1996). Law of Ukraine, adopted on 1996, Jun 28, 254k/96-vr. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

15. Pro zasady derzhavnoyi rehional'noyi polityky [On the principles of state regional policy] (2015). Law of Ukraine, adopted on 2015, Feb 5, 156-VIII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19> [in Ukrainian].

16. Pro priorytetni napryamy innovatsiynoyi diyal'nosti v Ukrayini [On the priority directions of innovation activity in Ukraine] (2011). Law of Ukraine, adopted on 2011, Sep 8, 3715-VI. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> [in Ukrainian].
17. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku na period do 2020 roku [On approval of the State regional development strategy for the period up to 2020] (2014). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2014, Aug 6, 385. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].
18. Pro vnesennya zmin do poryadkiv, zatverdzhennykh postanovamy Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 11 lystopada 2015 r. № 931 i 932 [On amendments to the procedures approved by resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 11, 2015 Nos. 931 and 932] (2018). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2018, Nov 14, 989. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-2018-%D0%BF#n2> [in Ukrainian].
19. Pro vnesennya zmin do nakazu Ministerstva rehional'noho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunal'noho hospodarstva Ukrayiny vid 31 bereznya 2016 roku № 79 [On amendments to the order of the Ministry of regional development, construction and housing and communal services of Ukraine, March 31, 2016, 79] (2018). Order of the Ministry of regional development, construction and housing and communal services, adopted on 2018, Dec 27, 373. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0082-19?find=1&text=%F1%EC%E0%F0%F2> [in Ukrainian].
20. Pro zatverdzhennya Poryadku rozroblennya Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku Ukrayiny i planu zakhodiv z yiyi realizatsiyi, a takozh provedennya monitorynhu ta otsinky rezul'tatyvnosti realizatsiyi zaznachenykh Stratehiyi i planu zakhodiv [On approval of the Procedure of development of the State strategy for regional development of Ukraine and the action plan for its implementation, and to monitor and evaluate the effectiveness of the implementation of these strategies and the action plan] (2015). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2015, Nov 11, 931. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-2015-%D0%BF/ed20181117> [in Ukrainian].
21. Pro zatverdzhennya Poryadku rozroblennya rehional'nykh stratehiy rozvytku i planiv zakhodiv z yikh realizatsiyi, a takozh provedennya monitorynhu ta otsinky rezul'tatyvnosti realizatsiyi zaznachenykh rehional'nykh stratehiy i planiv zakhodiv [On approval of the Procedure for the development of regional development strategies and plans for their implementation, as well as the monitoring and evaluation of the effectiveness of the implementation of these regional strategies and action plans] (2015). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2015, Nov 11, 932. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2015-%D0%BF/ed20190201> [in Ukrainian].
22. Pro zatverdzhennya Metodyky rozroblennya, provedennya monitorynhu ta otsinky rezul'tatyvnosti realizatsiyi rehional'nykh stratehiy rozvytku ta planiv zakhodiv z yikh realizatsiyi [On approval of the Methodology for development, monitoring and evaluation of the effectiveness of the implementation of regional development strategies and action plans for their implementation] (2016). Order of the Ministry of Regional Development, Construction and Housing And Communal Services, adopted on 2016, Mar 31, 79. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16/ed20190517> [in Ukrainian].
23. Pro stratehichnu ekolohichnu otsinku [On strategic environmental assessment] (2018). Law of Ukraine, adopted on 2018, Mar 20, 2354-VIII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19?find=1&text=%F1%EC%E0%F0%F2> [in Ukrainian].

Надійшло 02.08.2019 р.